

NEMZETSTRATÉGIAI SZINTŰ KÉRDÉSSÉ VÁLT HAZÁNKBAN A VISSZAÉLÉSEK ELLENI FELLÉPÉS – FOGALMAZOTT DOMOKOS LÁSZLÓ, AZ ÁSZ ELNÖKE

Javult a korrupciós kockázat-kezelés

HUNYOR ERNA

A korrupció elleni világnap alkalmából állami vezetők értékelték a korrupció elleni nemzeti együttműködés eredményeit. A több évre visszanyúló együttműködés kezdeményezője az Állami Számvevőszék (ÁSZ). A korrupció elleni fellépés nemzetstratégiai szintű kérdéssé vált Magyarországon, az ÁSZ pedig motorja ennek az együttműködésnek – mondta el a Magyar Hírlapnak adott interjúban Domokos László, az ÁSZ elnöke.

– Alig több mint egy hete hozták nyilvánosságra a közszféra korrupciós kockázatait mérő legutóbbi felméréseit. Honnan ered az ÁSZ szerepvállalása ezen a területen?

– Az ÁSZ korrupcióellenes tevékenységét egy 2009-es országgyűlési határozat alapozta meg, amelyben az Országgyűlés támogatta, hogy a számvevőszék stratégiai céljaival összhangban vizsgálja a korrupciós kockázatot jelentő területeket és valósítsa meg a korrupciós kockázatok feltérképezésére irányuló Integritás Projektet. Ezt követően 2011-ben indítottuk útjára a felmérést, amellyel képet alkotunk a közszféra intézményeinek integritási helyzetéről. Az évek során több kiadvánnyal, képzéssel és konferenciával támogattuk az integritástudatosság kialakítását Magyarországon.

– Milyen eredménnyel?

– Idén már ötödik alkalommal végeztük el a közszféra korrupciós veszélyeztetettségét, kockázatait feltáró felmérést. A tavalyi részvételi rekordhoz képest idén mintegy ezerral több, 2557 szervezet vett részt az adatfelvételben. A magas részvétel idén már nem csupán az intézmények, hanem egész intézménycsoportok elköteleződését tükrözi az integritás kultúrájának megeremtése iránt, ugyanis a területi kormányzati szervek és a bíróságok részvétele idén százszázalékos volt. Külön figyelmet érdemel, hogy nemcsak a felmérésben részt vevő szervezetek száma emelkedett, hanem 2165 intézmény azt is vállalta, hogy 2017-ig részt vesz a felmérésben. Ez a teljes válaszadói kör közel nyolcvanhét százaléka, ők alkotják az Integritás Támogatók Körét. Idén a Nemzeti Adó- és Vámhivatal külön is jelezte csatlakozási szándékát.

– Mit állapított meg az ÁSZ idei felmérése?

– A korrupciós kockázati mutatók idén összességében kismértékű csökkenést mutatnak a korábbiakhoz képest, és a kontrollmutató is javult. Azt állapítottuk meg, hogy a magyar közszféra intézményei körében javult a korrupciós kockázatok kezelése. Ki merem jelteni: az integritásfelmérés sikeres. A holland módszer innovatív átvétele nemzetközi elismerést is kiváltott, amelynek kapcsán ma már az integritás elősegítésének „magyar modelljéről” beszélnek. Számunkra azonban fontosabb, hogy az elmúlt években a költségvetési szervek körében megkezdődött az integritás szervezeti kultúrájának megeremtése. Az egyik legjelentősebb eredmény, hogy a korrupció elleni fellépés nemzetstratégiai szintű kérdéssé vált Magyarországon, az ÁSZ pedig motorja ennek az együttműködésnek.

– Mit jelent egy szervezet integritása az önkéntes értékelésében?

– A legtagabb értelemben azt jelenti, hogy a szervezet a tőle elvárt, illetve az általa vallott pozitív értéke-

ket követve, azaz például átlátható és elszámoltatható módon, tisztességesen, az emberi méltóságot tiszteletben tartva működik.

– Miért célszerű a korrupció elleni harcot erről az oldalról is megközelíteni?

– A közismert, klasszikusnak számító ábrázoláson a három fekete macska figyelmeztet, hogy a korrupció melegágyát az teremti meg, ha nem vesszük észre a helytelen cselekedeteket, ha nem beszélünk róla nyíltan, sőt még a fülünket is befogjuk, nehogy tudomást kelljen szerezni róla. E hozzáállás következtében alakul ki a korrupció kultúrája. Ezzel szemben az ÁSZ az integritás kultúrájának megeremtésén dolgozik, amelyet az általunk készített stilizált ábra fejez ki: a figyelő, a kereső és a terelő kutyák képe.

– Mire világítottak rá az ÁSZ állami és önkormányzati tulajdonban lévő gazdasági társaságoknál végzett ellenőrzései?

– Arra, hogy a nem megfelelő vezetésnek, illetve a nem elégséges tulajdonosi kontrollnak súlyos következményei lehetnek. Egyebek mellett komoly korrupciós kockázatok is hordozhatnak. Az ÁSZ négy pontos javaslatcsomagot állított össze, a kormány pedig ennek hatására 2015. szeptember 15-i ülésén döntött a többségi állami tulajdonú gazdasági társaságok vezető állású munkavállalói javadalmazási rendszerének megújításáról. A kormányhatározat több más mellett azt is leszögezi, hogy az állami cégek vezetőinek szigorú etikai és integritáselvnek kell megfelelniük.

A pénzügyi válság élesen rámutatott, hogy a magyar lakosság egy jelentős része kiszolgáltatott gazdasági helyzetben van.

– Ezt a felmérést évente elvégzik, és publikálják az eredményeket. Ezen túl vannak-e terveik a korrupció elleni küzdelem továbbfejlesztésére?

– Célkitűzésünk az integritásfelmérés kiterjesztése más területekre, illetve a felmérési módszertan hasznosítása az ellenőrzésekben és az integritásirányítási rendszerek kiépítésénél. Napokon belül elindítjuk integritásfelmérésünket a többségi állami tulajdonú gazdasági társaságok körében. Jövő év őszétől pedig a többségi önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságokat is bevonjuk a felmérésbe.

– A júliusi országgyűlési határozatban szerepel az is, hogy az ÁSZ szélesítse a vezetői rendszerekre vonatkozó tanácsadó tevékenységét és támogassa az etikus közpénzügyi vezetőképzést. Ebben hol tartanak?

– A 2008–2009-es válságot követően a kelet-közép-európai, így a magyar tapasztalatok is azt mutatták, hogy a piac hatékony állami szabályozására, az állam aktívabb szerepvállalására, illetve sok esetben az állam és a magánszektor szoros együttműködésére van szükség. Elég csak az ön-

Domokos László: A hatékony szabályozás mellett az állam és a magánszektor szoros együttműködése szükséges **FOTÓ: VARGA IMRE**

kormányzatok pénzügyi helyzetére, a devizahitelekre vagy a közmuvelő cégekre gondolunk. Az említett példák azt mutatják, hogy a növekvő, egyre szélesebb területekre kiterjedő állami szerepvállalás lehetőségét, de veszélyt is rejt magában.

– Milyen veszélyeket?

– Részben pénzügyi, részben szakmai, részben pedig etikai természetű veszélyeket. Az etikus vezetés nem ellentéte, hanem alapfeltétele az eredményes és hatékony vezetésnek. Természetesen különösen igaz ez a közszféra szervezeteinek vezetésére, hiszen ezeknek a szervezeteknek a közjót kell szolgálniuk. Legalább ilyen fontos a közjót szolgáló ellátó intézményrendszer működési hatékonyságának és eredményességének biztosítása, amelynek szintén egyik alapfeltétele egy új állami vezetői réteg megeremtése, hiszen a jó állam, a jó kormányzás minden szinten jó vezetőket igényel. Figyelembe kell vennünk azt is, hogy az üzleti szféra módosítja egy az egyben nem iltethető át az államigazgatásra. A közszolgáltatások terén ugyanis nem a profit, az eredménytartalek nagysága vagy a pénzügyi műveletek jövedelmezősége az egyetlen eredményességi tényező. Kiemelkedően fontos az államba vetett bizalom megőrzése, amelyre gyakran a döntésekkel összefüggésbe hozható szubjektív, jellemzően lélektani és erkölcsi tényezők is jelentős hatást gyakorolnak. Egy jó állami vezetőnek e tényezőket is érzékelnie, felelősen mérlegelni kell.

– Történtek konkrét lépések is?

– Igen. Éppen ennek előmozdítására, több más intézményi együttműködés mellett került sor az együttműködési megállapodás megerősítésére és kibővítésére a Miskolci Egyetemmel. Az ellenőrzéssel a hibákat fel lehet tárni, de kijavításukhoz más eszközökre is szükség van. A tudáshiány megszüntetésének legfontosabb eszköze pedig a képzés. Az ÁSZ meg tudja fogalmazni, milyen készségeket kell fejleszteni ahhoz, hogy a tudáshiányt fel lehessen számolni.

– Mely területekre terjed ki a megállapodás?

– Alapvetően négy területre: a közpénzkezeléssel és közvagyonnal gazdálko-

dó szervezetek vezetőinek képzésére, a tudományos kutatásra, a szakértői tevékenységre és a közpénzügyi ismeretterjesztésre, a korrupció elleni küzdelemre és a tisztta közélet megeremtésére, valamint az egyetem és az ÁSZ tevékenysége társadalmi hasznosulásának támogatására. Az együttműködés keretében a közpénzkezeléssel és közvagyonnal gazdálkodó szervezetek vezetőinek, vezetői utánpótlásának képzését szolgáló oktatási programokat és modulokat alakítunk ki.

– Hol tart a pénzügyi kultúra területén végzett tevékenységük? Ha jól tudom, ez is egy országgyűlési határozat alapján került az önkéntes látóterébe.

– Nem egészen, jobban mondanám nem kizárólagosan ez alapján. A pénzügyi válság élesen rámutatott arra, hogy a magyar lakosság egy jelentős része kiszolgáltatott gazdasági helyzetben van. Azt látjuk, hogy leginkább azok kerültek nehéz helyzetbe, akik kevés megtakarítással és magas, elsősorban devizaalapú adósságállománnyal rendelkeztek. A kutatások, felmérések általában negatív képet festenek a magyar lakosság pénzügyi kultúrájának fejlettségéről, és jellemzően ugyanazok a kockázatok, hiányosságok merülnek fel időről időre.

– Melyek ezek?

– Például a megtakarítások alacsony szintje, a pénzügyi célok és a pénzügyi tervezés hiánya. A legfrissebb OECD-felmérés azt jelzi, hogy bár kevesebb válaszadó küzdött napi megélhetési gondokkal 2015-ben, mint 2010-ben, a lakosság a pénzügyeit tekintve kevésbé megfontolt, gondos és előrelátó lett. Annak ellenére, hogy ismert az állami nyugdíj mértékének jövőbeli csökkenése, a megkérdoztek csupán felének vannak pénzügyi céljai. Továbbá csupán minden negyedik család készíti költségvetést, illetve csökkent a kamatszámítással kapcsolatos pénzügyi feladatokat helyesen megoldani tudók aránya is. Fejlődésnek tehát van tere bőven. Ezek a jelenségek vezették az Állami Számvevőszéket is arra, hogy társadalmi felelősségvállalásának kiemelt területévé tegye a

magyar lakosság pénzügyi kultúrájának fejlesztését, ezt az Országgyűlés is megerősítette egy 2014-es határozatában. A számvevőszék a pénzügyi kultúrához kapcsolódó aktivitásait nagyrészt nem egyedül, hanem a partnereivel közösen végzi.

– Mit tudnak tenni a gyakorlatban, hogy érdemben változzon a helyzet?

– A jövő egyik legfontosabb feladata a pénzügyi kultúra fejlesztését megcélzó nemzeti stratégia kialakítása, amelyben intézményünk elsősorban a kutatási eredmények megosztása révén kíván részt venni. Jelenlegi kutatásunk – amelynek eredményei a jövő év első negyedében lesznek megismerhetők – a pénzügyikultúra-fejlesztéssel foglalkozó szervezeteket és az azok által vezetett programokat méri fel.

– Miért épp ezeket?

– Azért, mert az látjuk, hogy ezen a területen számos szervezet tevékenykedik párhuzamosan, gyakran egymással átfedésben, képzéseket nyújtanak, programokat szerveznek elsősorban az iskolás korosztály számára, versenyeket rendeznek, alkalmazásokat fejlesztenek, gyakran jelentős mennyiségű közpénzt is felhasználva. A sokszínűségnek vannak előnyei is, azonban az mindenképpen problematikus, hogy a képzések oktatóiról, tananyagairól, minőségbiztosításáról szülőként, tanárként, oktatóként felelős kormányzatként, illetve állampolgárként nem rendelkezikünk elegendő információval.

Reményeink szerint a kérdőívken alapuló, országos szintű felmérés a későbbiekben több szinten hasznosul. Egyrészt információforrásként szolgál programok tartalmáról és minőségéről – így hasznos áttekintést nyújt a pénzügyi kultúra fejlesztésére vonatkozó nemzeti stratégia kialakítása során –, valamint az operatív tervek megalkotásánál is. A felmérés eredményeit az ÁSZ a szélesebb és a szakmai tudományos közönséggel is megosztja. Ennek eredményeképpen most már rendelkezésre áll a hazai programokról, kezdeményezésekről egy kellően részletes, strukturált, valamint statisztikák készítésére alkalmas adatbázis. ■